

Gundhiga Daraasada Qorsheynta Qoyska ee Soomaalida degan Cali Cadde, Djibouti

Daraasada dhexmartay labada hay'adood ayaa waxaa qabatay
UNHCR, Guddiga Haweenka Qaxootiga iyo CDC

Luulyo - Ogoosto 2011

WARBIXINTII TABARUCAYAASHA BULSHADA

YAANU NAHAY?

Hay'ada laanta Qaxootiga ee Qaramada Midoobay (UNHCR) ayaa u horseeday isuna dubariday tallaabooyinka caalamiga ah ee lagu badbaadinayo qaxootiga iyo xuquudooda caalamka oo idil.

Guddiga Haweenka Qaxootiga waa urur u dooda saldhigna ku leh New York, Mareykan (U.S.). Waxay u dooda isbedel ku sameynta shuruucda, nidaamyada iyo barnaamijyada lagu hormarinayo oo laguna badbaadinayo xuquuqda qaxootiga iyo haweenka, carruurta iyo dhalinyarada gudaha ku barakacay.

Xarunta Xakameynta iyo Ka-hortaga Cudurka (CDC) waa hay'ad dowlada Mareykanka ay leedahay. CDC waxay leedahay Waax Caafimaadka Taranka oo ka hadasha caafimaadka taranka dadka qaxootiga iyo dadka gudaha ku barakacay ee ku sugan xaaladaha degdega ama ku qotoma xaaladaha degdega.

Haweenka bulshada waxay isugu yimaadeen wadahadal kooxeed.

QORSHEYNTA QOYSKA IYO QAXOOTIGA

Qorsheynta qoyska waa karti shaqsiyadeed iyo mid lamaane ahaan ay ku rajeynayaan inay yeeshaan tirada carruurta ay doonayaan. Waxay kaloo karti ugu tahay inay kala doortaan kala dheereynta u dhexeysa carruurta iyadoo la isticmaalayo siyaalaha uurka looga hortagayo. Iyadoo la eegayo sharciga xuquuqda bini'aadanka ee caalamiga ah, inay helaan qorsheynta qoyska waa xuquuq bini'aadanka uu leeyahay. Shirkii lagu Suulinayey Dhammaan Nooc kasta oo Midabtakoor ah ee looga soo Horjeedo Haweenka (CEDAW) wuxuu leeyahay shaqsiyaadka oo dhan iyo lamaanayaa-sha waxay "xaq u leeyihiin inay go'aan ka gaaraan tirada, kala dheereynta iyo waqtiyeenta carruurta." Ficilka Barnaamijka wuxuu kasoo bilaabanayey sannadkii 1994 Shirkii Caalamiga ahaa ee Sii-badashada Dadweynaha wuxuu kaloo xusayaa xaq ay lamaanaha iyo shaqsiga u leeyihiin/yahay "inuu si xor ah go'aan uga qaato oo masuuliyad leh tirada, kala dheereynta iyo waqtiyeenta carruurtooda iyo inay haystaan macluumaad oo micnaheeda ah inay sidaa sameeyaan."

MAXAANU U NIMID DJIBOUTI?

Waxaanu Djibouti u soo booqanay si aanu u baarno sida qaxootiga Soomaaliyeed ay u isticmaalaan adeegyada qorsheynta qoyska ee Cali Cadde, waa xero qaxooti ay Soomaalidu degen yihiin. Waxaynu doonaynay inaynu barano waxa dadka Soomaaliyeed ay u maleynayaan qorsheynta qoyska iyo haddii ay heli karaan ka hortaga uurka; sida ay dad badan u isticmaalaan; iyo adeegyada qorsheynta qoyska ay ka heli karaan xarumaha caafimaadka.

MAXAANU QABANAY INTII AYNU KU JIRNAY BOOQASHADEENA?

Hal xubin oo ka socda Guddiga Haweenka Qaxootiga ayaa booqday Cali Cadde ilaa lix Isbuuc intii lagu jiray bishii Juunyo iyo Luulyo 2011. Iyada iyo koox dhan 12 xubnaha bulshada ayaa waxay wareysteen 412 haween ee da'da taranka gaaray (15-49 sano jir). Waxay kaloo la kulmeen 34 rag, iyo haween, gabdho iyo wiilal qaangaadh ah oo wadahalad kooweed lala yeeshay, waxay kaloo wareysteen hogaamiyayaasha bulshada qaxootiga si ay wax uga bartaan fikirkooda ku aadan qorsheynta qoyska. Waxay kaloo booqdeen saddex xarumo caafimaad waxayna wareysi la yeeshen shaqaalaha caafimaadka ayagoo ka wareystay adeegyada ay bixiyaan.

Dhegeysigii dadka reer Cali Cadde, waxaanu si toos ah wax uga baranay fikradooda iyo waayo aragnimadooda. Waxaanu aad uga mahadcelinaynaa la kulankooda aynu la kulanay iyo ogolaanshahooda inay nala qeybsadaan macluumaadka iyo sheekooyinka hab masuuliyadeedka ah.

MAXAANU KA BARANAY INTII AYNU KU JIRNAY BOOQASHADEENA?

Waxaanu ka baranay in 5.6% haweenka da'da taranka haatan ay isticmaalaan siyaalaha ka hortaga uurka. Inkastoo tiradan ay aad u hooseyso, wayna ka saraysaa dadka Soomaalida dhexdooda ee ku sugan dalka Soomaaliya. Tani waxay soo jeedinaysaa in Soomaalida qaxootiga ee ku nool Cali Cadde inay aad ugu furfuran yihiin isticmaalka siyaalaha qorsheynta qoyska amaba ay si aad ugu sahlan u heli karaan marka loo fiiriyo dalka Soomaaliya. Siyaalaha inta badan la isticmaalo waa midka duriinka haweenka waxay dhaqangeleysaa ilaa saddex bilood; iyo kiniiniga afka laga qaato ee uurka ka hortaga, naagta waxay kiniiniga qaadanaysaa maalinkasta.

Waxaan kaloo wax ka baranay in diinta ay door muhiim ah ka cayaarto qaxootiga garashadooda qorsheynta qoyska. Aaminaada bulshada dhexdeeda ayaa waxay tahay in haweenka dhalay carruurta tirada badan inay tahay go'aan iyadoo loo eegayo rabitaanka Rabaaniga, iyo in qoyska weyn ugu fiican yahay. Si kastaba ha'ahaatee, raga iyo haweenka waxay aaminsan yihiin in dhalmo kala dheereynta ay muhiim u tahay caafimaadka hooyada iyo caruurta.

Waxaanu wax ka baranay in qaxootigu ka walaacsan yihiin sir ahaanshaha iyo waqtiyada la sugayo marka ay

booqanayaan xarumaha caafimaadka ee macluumaadka iyo adeegyada qorsheynta qoyska, iyo in siyaalaha kale ee mudada dheer inaan la heli karin. Waxaan kaloo helnay in dad badan aysan wax badan ka garaneen caafimaadka taranka iyo qorsheynta qoyska, iyo inay jiraan si xun u fahan badan in laga qabo kahortaga uurka.

MAXAANU HADDA SAMEYNAYNA?

Guddiga Haweenka Qaxootiga iyo UNHCR waxay qeybsan doonaan waxyaabahan soo baxay iyo talosoo jeedinta si wax looga bedelo adeegyada qorsheynta qoyska ee qaxootiga Soomaaliyeed. Qaar ka mid ah talo soo jeedinta ayaa waxay kala yihiin:

- In la siiyo tababaro dhammaan shaqaalaha caafimaadka bixiya adeegyada qorsheynta qoyska, iyadoo ahmiyad gaar ah la siinayo talosiinta kala doorashada ka hortaga uurka oo idil.
- Gaarsiinta bulshada si loo siyaadiyo aqoonta qorsheynta qoyska. Ahmiyada waa in la siiyaa iyadoo ay ku jiraan raga, maadaama ay door muhiim ah ay ka cayaarayaan go'aan ka qaadashada. Dadaalkani waa in lagu soo daraa caafimaadka taranka oo jira iyo barnaamijyada HIV.
- In la fududeeyo isbedelada xarumaha caafimaadka ee xerada lagu soo kordhiyo meel qaas ah, firaaqo ah, oo qalabeysan. Qalab waxbarashana waa in la sameeyaa oo laga heli karo xarumaha caafimaadka oo luuqada Soomaaliga ku qoran.

MAXAAD SAMEYN KARTAA HADAAD DOONAYSO INAAD WAX KA BARATO WAXYAABO BADAN OO KU SAABSAN SHAQADEENA?

Inaad wax badan ka barato qorsheynta qoyska ee Cali Cadde, aad UNHCR/AMDA Xarunta Caafimaadka Qaxootiga.

Inaad wax badan ka barato Guddiga Haweenka Qaxootiga udoodista ayagoo u taagan haweenka, carruurta iyo dhalinyarada soo barakacay, booqo www.womensrefugeecommission.org ama nagala soo xiriir info@wrcommission.org.

Masawiro: Guddiga Haweenka Qaxootiga/Erin McCoy. Warbixinta waxaa qoray/Nassrin Farzaneh.

Warbixinta waxaa qoray Erin McCoy.

